

Interreg

Slovensko – Česko

**Spolufinancovaný
Európskou úniou**

**FOND MALÝCH
PROJEKTOV**

ER BBK
EUROREGIÓN BÍLÉ - BIELE KARPATY

Po stopách spoločnej histórie 20. storočia - Funkcionalizmus

Výhradnú zodpovednosť za obsah tejto publikácie nesú jej autori a nedá sa stotožniť s oficiálnym stanoviskom Európskej únie

FUNKCIONALIZMUS

EURÓPSKA KULTÚRNA AVANDGARDA 2

DOC. ING. ARCH. JANKA BETÁKOVÁ, PHD

2025

EXPRESIONIZMUS

Holandsko

Amsterdamská škola bola ovplyvnená socialistickými ideálmi, čo možno vidieť na všetkých druhoch budov vrátane domov a bytových jednotiek. Čiastočne reagovala na všetko, čo bolo buržoáziou označované za neogotické, či obrod'ujúce, podobne ako diela Hendrika Petrusa Berlage.

Predstavitelia

1918 – 1934 M.de Klerk, P. Kramer, J. F. Staala združenie okolo časopisu Wendingen (Smery)

1911 -1916 autor Van der Mey, secesne dekorovaná tehlová budova Het Scheepvaarhius a v Amsterdame

1912 – 1916 tehlový most cez kanál

1918 – 1924 na predmestiach Amsterdmu realizovali väčší počet obytných blokov – mäkká modelovaná oblá architektúra z režnej tehly, inšpirácia tvarom stavieb na halandskom vudieku, ale veľká podobnosť aj s tvarmi lodných detailov

Obytný blok Haard – výrazné objemové členenie, režná tehla

1921 -1929 W.M. Dudok, záhradné mesto, mestské kúpele, radnica, školy,

Nemecko

- Individualistický výtvarný prejav, prevládajúca sústava pravých uhlov bola dôsledne nahradená krivkou a ostrým uhlom
- Dôsledná spolupráca s inými druhmi umenia
- 1919 skupina ľavicových radikálov Novembergruppe – stredisko umeleckej aktivity v Berlíne
- Arbeitsrat für Kunst, B. Taut – výzva odstraňovania rozdielov medzi výtvarným umením a architektúrou
- 1920 – výzva Ruf zum Bauen
- H. Finsterlin, W. Gropius, B. a M. Tautovi – utópie
- 1914-1922 E. Mendelshon typografia stavieb
- Eistenova veža v Postupime

NEOPLASTICIZMUS

Základnými prvkami sú vodorovné a zvislé priamky a základné farby pestré (červená, modrá, žltá) a nepestré (čierna, biela).

Smer sa uplatnil aj v architektúre skupiny de Stijl.

Základnými zásadami bolo odmietanie dopredu danej formy, prelamovanie múrov (otvorenie stavby do priestoru), asymetrická konštrukcia.

Gerrit Rietveld

Red Blue Chair 1918–1923

Abstraktné umenie sa dá od svojho vzniku rozdeliť na dva postupy, pomocou ktorých umelec dospeje buď k lyrickej, alebo geometrickej abstrakcii.

Lyrická (subjektívna) **abstrakcia** predpokladá citovú, romantickú či hudobnú inšpiráciu, je výlevom ducha. Štylizuje konkrétny svet do výtvarnej abstrakcie, osamostatňuje farbu od predmetov. Autor do takejto maľby vkladá svoje subjektívne pocity a chce vyvolať v divákovi citovú odozvu. (Kandinskij, Kupka)

Geometrická abstrakcia vychádza z geometrických útvarov, priamok, línií, chápania priestoru, obrysu, rytmu, pohybu. Umelec netvorí na základe subjektívnych pocitov, chce skôr vyjadriť všeobecné konštruktívne princípy a zákonitosti pomocou geometrických tvarov a ich vzťahov.

Do tejto línie abstraktného umenia zaradujeme aj neoplasticizmus.

Café L'Aubette, Theo van Doesburg 1928

Neoplasticizmus sa sústreďuje na zachytenie čírej podstaty skutočnosti univerzálnym jazykom, nie jazykom individuálnych foriem, potlačuje seberealizáciu umelca. Ten geometrizuje plochu obrazu na základe určitých zákonitostí: môžu sa používať iba pravé uhly, priamky a úsečky, vyjadrené čiernou líniou; farebnosť je zredukovaná na tri základné farby – modrú, červenú a žltú a na tri chromatické farby – bielu, sivú a čiernu, pričom sú farebné plochy ohraničené čiernym obrysom a komponované vždy vo vertikálnych a horizontálnych líniách. Najväčší vplyv mal neoplasticizmus na architektúru a formy úžitkového umenia, napr. reklamu.

Jacobus Johannes Pieter Oud, Cerel Weeber, 1924,

Cafe Restaurant De Unie,

PIET MONDRIAN

07.03.1872- 1.2.1944

Cestou neustáleho zjednodušovania tvarov dospel až ku geometrickej abstrakcii, ako jediného možného zobrazenia geometrického poriadku sveta.

Spočiatku sa zaujímal o rastlinné a živočíšne motívy, neskôr sa preorientoval na svet modernej civilizácie. Raná fáza jeho tvorby je kubistická, no doviedol ju až na hranice abstraktného umenia.

Obdobia tvorby: Kubizmus, Moderné umenie, Epresionizmus, Impresionizmus, Moderna, Abstrakt art

Obrazy vždy komponoval podľa pravidla horizontál a vertikál s použitím hladkých farebných plôch bez maliarskeho rukopisu.

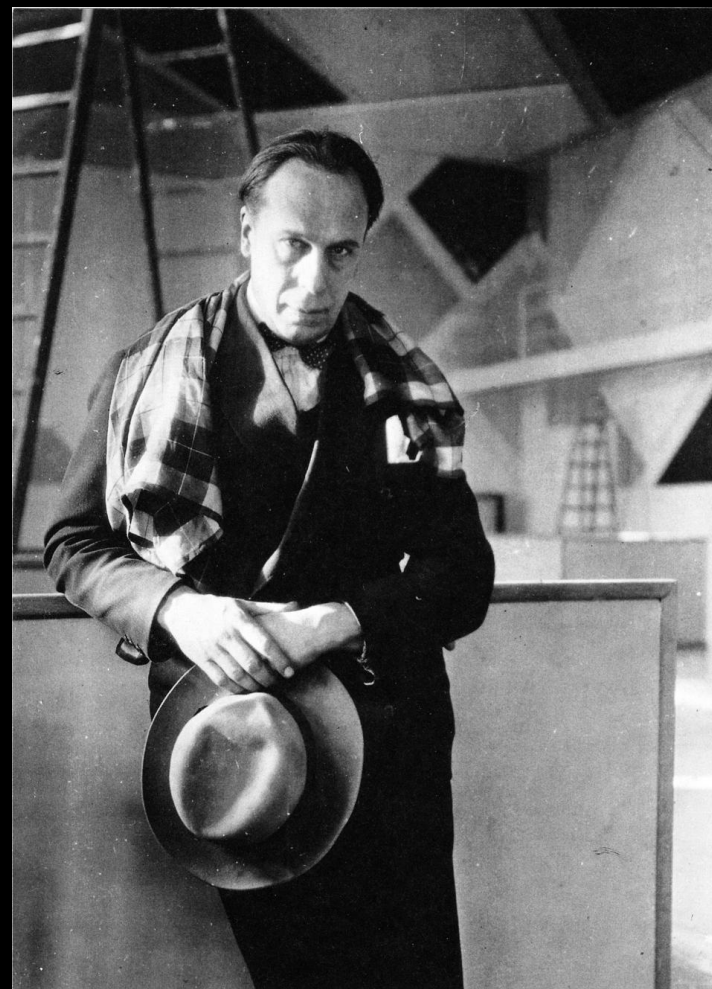

THEO VAN DOESBURG

30.08.1883- 07.1931

sa vo svojej práci pokúsil o zlúčenie tzv. čistého maliarstva s architektúrou. Narušil Mondrianov princíp, pretože na svojich dielach uplatnil aj diagonálu, ktorou narušil dominanciu vertikál a horizontál. To vyvolalo roztržku s Mondrianom, ale Doesburgovi sa podarilo preklenúť priepasť medzi voľným a úžitkovým umením. Z týchto podnetov čerpal

Z týchto podnetov čerpal Bauhaus aj ruská avandgarda

GERRIT RIETVELD

24.06. 1888 – 25.06. 1964

V architektúre boli prevládajúcimi prvkami pretínanie plôch, priamka a charakteristická farebnosť.

- Nábytkové kusy (Červenomodré kreslo), neskôr prešiel ku stavbám, z ktorých najznámejšia je
- Dom Schóderovcov (1924)v Urechte tvorený vzájomne pretáťmi stenami a posuvnými priečkami. Nedá sa presne rozlíšiť hranica medzi interiérom a exteriérom, je to vlastne priestorová verzia neoplasticizmu.
- Kaviareň De Unie v Rotterdame, ktorej fasáda je tvorená len z horizontálnych rámov okien a vertikálnych nápisov, takže pripomína abstraktný Mondrianov obraz.

PURISMUS

vychádza z kubizmu.

V purizme sa mali zobrazovať objekty, podobne ako v kubizme, nezvyčajným spôsobom. **Na rozdiel od kubizmu, ktorý ich fragmentizoval, tak purizmus zdôrazňoval vlastnosti ich objemu.**

Kubizmus sa stal časom dekorovaný, čo purizmus naopak, **je tvorený výraznými základnými formami bez komplikovaného detailu, vyznačujúc sa jednoduchosťou.**

LE CORBUSIER

06.10.1887 – 27. 08. 1965

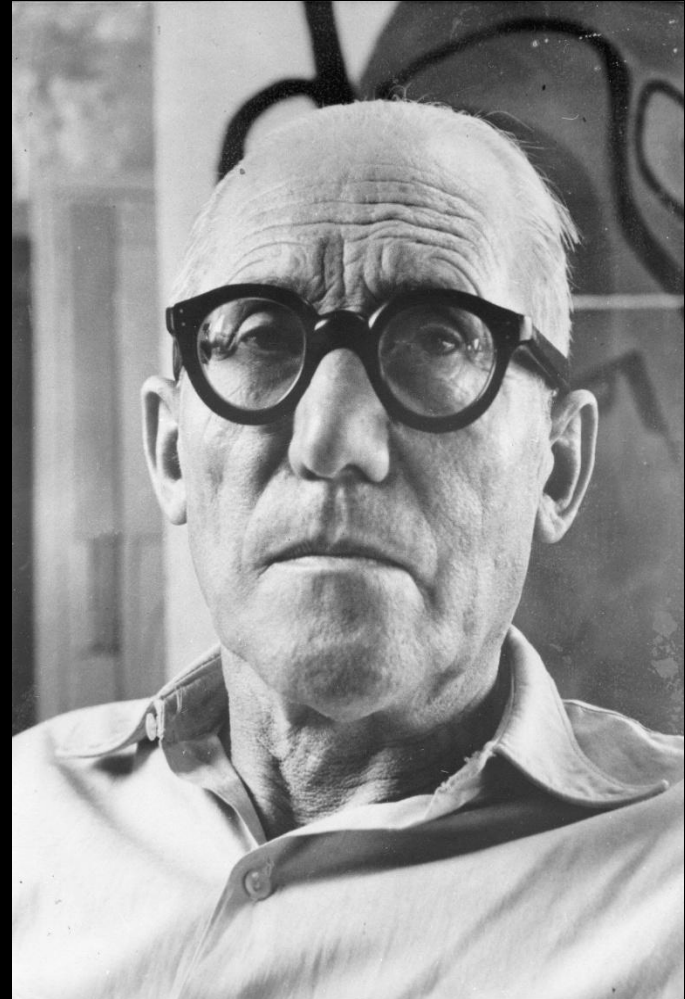
bol francúzsky architekt švajčiarskeho pôvodu. Spoluzakladateľ purizmu a funkcionalizmu
urbanista, maliar, sochár a spisovateľ.

Z pohľadu Le Corbusier v architektúre plne uplatňoval zákonitosti purizmu kde vytváral estetiku v priestore rozťahnutými bielymi formami.

Zrušil tradičný vzťah fasády. Konštrukcie dovoľovali budovám vznášať sa nad povrchom.

Le Corbusier definícia architektúry ako **„dokonalá a veľkolepá hra objemov a svetla“**. Použité nové prvky: horizontálne okenné otvory, strešné záhrady, ktoré vytvárali nové vzťahy.

Le Corbusier zdieľal presvedčenie racionalizmu. Priemyselná výroba mala zjednodušiť objekty až na základné tvary, a tak by sa vytvorili kľúčové zložky architektonického navrhovania.

Le Corbusierova definícia základných kompozičných princípov (značiek) funkcionalistickej architektúry, ktoré v roku 1927 zhrnul do päť bodov:

1. piloty (dom na stĺpoch), železobetón umožňuje konštrukciu na stĺpoch, dom sa nebude vnárať do zeme, nemusí mať tmavé vlhké miestnosti, popod dom sa rozrastá záhrada

2. záhrada na streche, dažďová voda nemusí odtekať na okraje strechy, môže stekať dovnútra domu (ústredné kúrenie zabráni zamrznutiu), nad železobetónovou strechou bude zeleň, ktorá ju bude chrániť pred výkyvmi teploty

3. voľný pôdorys, ide o veľkú úsporu peňazí, ale hlavne priestoru. Ponúka variabilitu. Doteraz bol pôdorys otrokom nosných múrov, no vďaka železobetónu už nemusí byť každé podlažie rovnaké, dá sa prispôbiť požiadavkám majiteľa. Povoľuje nenosným priečkam, aby boli nezávislé od nosnej konštrukcie a steny oddeľujúce miestnosti mohli mať menšiu hrúbku. Jedným z česko-slovenských architektov, ktorý použil voľný pôdorys pri svojom návrhu bol Vladimír Karfík. Ide o prvý Dom služieb Baťa, ktorý bol postavený v roku 1931. Budova sa vyznačovala voľným pôdorysom, ale aj horizontálne delenou fasádou, ktorá bola typická aj pre ostatné obchodné domy firmy z čias funkcionalizmu. Budova sa vyznačuje železobetónovým skeletom, ktorý tvorí nosný systém. Vďaka nemu vznikla veľká flexibilita a variabilita interiéru.)

4. horizontálne okno, železobetón znamená revolúciu v dejinách obloka – môže siahať do jedného okraja priečelia až po druhý

5. voľné priečelie (bez nosných konštrukčných prvkov), stĺpy ustupujú z priečelia dovnútra domu, priečelia nie sú ničím iným než ľahkou membránou izolujúcich prvkov

Vila Savoye 1929 – 1931 moderná vila ve francouzském Poissy ležící v západní části oblasti Paríža. Le Corbusier a jeho bratranec Pier Jeanneret pro rodinu Savoye. Postavená zo železobetónu 1929-1931

Mariánská kaple Notre-Dame du Haut

Kostel svatého Petra ve Firmini

Klášter La Tourette

FRANK LION WRIGHT

08. 07. 1869 - 09. 04. 1959

- Pracoval ako kreslič u Luise Sullivana 1887 – 1892 vypracoval sa na šéfa kresliarne

